

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Голос адыга

макъ

1923-ро ильсум
пътхапам
кынчелжанагъбу къыдкын

№ 210 (22419)

2021-рэ ильэс

МЭФЭКУ

ШЭКІОГЬУМ и 18

ОСЭ ГҮЭНЭФАГЬЭ ИИЭП
КЫХАТЫУТЫГЪЭХЭР ҮКИ
НЭМҮКИ КҮЭБАРХЭР
ТИСАЙТ ИЖҮҮГҮӨТӨШТХ

WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъээзет

Лъытэнныгъэ ин зыфэтшIэу Мурат Къэралбый ыкъор!

Адыгэ Республикаэм инахыыжъхэм я Советрэ ветеранхэм я Советрэ ахэтхэр ягуацу кынфэгушIох Урысые Федерацием икъэралыгъо тин лъапIэу Щытхъум иорден къызэрзуутыгъэм фэши.

А тин лъапIэм къегъэлъагъо амалэу, лъекIэу пIэкIэлъир зэрэниыр. Къэралыгъор зэрэйт чIыпIэ къиним емылъитыгъеу чIыфмэ ящиIэкIэ-псэукIэ нахышIу шIыгъэним фэгъэхыгъэ гухэлъэу епхыхыжъагъэхэм яззиIохын ори узышхамысыжъеу, тиеспублик щыпсэурэ лъэпкь истиури зэгүрүIохэу, зэдьрагъаштуу епицэлIэнхэ пIэкIыгъ. Джыри ац нахь гухэль инхэр зэрэуIэхэр тэшIэ.

Псауныгъэ пытэ уиIэу, гухэль инэу епхыхыжъагъэхэр зэшIопхынхэ пIэкIынэу, тызэрэис Урысые хэгъэгүми республиками яхахь зебгъэIэтэу, алъансэ бгъэпытэу упсэунэу тынфэльяю!

ГҮҮКІЭЛІ Нурбый.
Адыгэ Республикаэм инахыыжъхэм
я Совет итхъамат.

Техникэр кIымафэм фэхъазыр

Кымэфэ лъэхъаным изыфэгъэхъазырын Адыгэ Республикаэм щылъагъэкIуатэ. Шьолыр мэхъянэ зиэ гъогухэм атехъорэ осыр үкIи мылыр атыратхъуним фэхъазырых ац фытегъэпсихъэгъэ хэушхъафыкыгъэ техники 118-рэ. Ахэм ахэтых пшахъор зэбгырызытэкьюре машинэхэр, грейдерхэр, экскаваторхэр, тракторхэр, нэмүкIхэри.

«Адыгэявтодорым» кызыэрэ-щауагъэмкIэ, осыр кызыесыкIэ ар гъогухэм, урамхэм атыратхъущт техники 66-мэ. Адрэхэр гъогухэм ягъэцэкIэжын үкIи ягъэкIэжын фытегъэпсихъэгъэ IофшIэнхэм джыре уахтэм афэгъэзагъэх. Ау ищыкIагъэ хүум, ахами сыйкат эзыцыплым кыклоц автобомиль гъогухэр атъэкъэбзэнхэм зыфагъэзэн альэкъышт.

Ведомствем кызыэрэщау-

гъэмкIэ, непэрэ мафэм ехъулэу кымэфэ лъэхъаным гъогухэм яыгыныкIэ агъэфедэнэу пшэхъо тонн 6240-рэ, щыгы тонн 2885-рэ, пшэхъо-щыгы зэхэль тонн 2885-рэ Адыгейим щагъэхъазырыгъэх.

Общественнэ транспортыр нахышIу зыщызекIорэ гъогухэр ары анахъэу анаэ зытрыгъэтыштхэр. Джаш фэдэу ведомствем гъогурыкIоныр щынэгъончъэнимкIэ Къэралы-

гъо автоинспекцием, ошIэ-дэмышIе IофхэмкIэ Министерствэм, чылпIэ зыгъэйорышIэжын куулыкъухэм зэпхыныгъэ адьри Iеу адэлжъэшт. Системэу «ГЛОНАСС» зыфиорэм амалэу кытыхэрэри кымэфэ лъэхъаным кызыэрэфедэштх. Джаш фэдэу «Автодорым» икуулыкъушIэхэм гъогухэр къаплыхъэхээз ашыщ, хэушхъафыкыгъэ техникэм Iоф зеришIэрэм гъунэ лъафыщт.

Республикэмкээ мэхъянэшхо зиээ проектитгумэ федеральнэ мыльку къафатгупщищт

2022 — 2024-рэ ильэсхэм ательытэгъэ федеральнэ бюджетым ипроектэу ятлонэрээ зыхэлэштхэм Къэралыгъо Думэм тоф щыдашээ.

Къэралыгъо Думэм бюджетымкээ ыкчи хэбзэлаххэмкээ и Комитет изэхэсигуу Адыгэ Республикаам ыцээлээ депутататэу, Комитетым хэтэу Владислав Резник зыхэлэжьагъэм Адыгэ республикэ клиники диспансерыкъе жъэгъэузхэм зыщялэштхэм игээпсынре. Мыекуапэ иукъэбзальхэм ягъэкэжьынрэ апае федеральнэ мыльку къыхэгъэкыгъэнэм епхыгъээ тофыгъом щытегуулагъэх. Шэккогъум и 15-м щыгъээ зэхэсигъом Владислав Резник мы проектхэм къыщатегуулагъээ, Адыгейимкэ ахэм мэхъянэшхо зэрялэр хигъэунэфыкъыгъ.

Адыгэ Республикаам и Лышъхъээ Къумпыл Мурат мы ильэсигуу ионогъо Урысие Федерацием и Президентэу Владимир Путиним зыдегуушиэм, а тофыгъохэр къытэтигъагъэх. Адыгейим и Лышъхъээ республикэм исоциалнэ-экономикэ тофхэм языитет, шольтырым хэхъонигъэ ышынымкээ гухэлъэу илехэм, федеральнэ гупчэр къадемыиэу зэшшуахын амыльэкыищт тофыгъохэм ягуу къышыгъагъ. Ахэм ашыщых жъэгъэузхэм зыщялэштхэм диспансерыкъе сомэ миллиарди 2,4-рэ фэдиз зыпэлухащтыр. Мыекуапэ иукъэ-

бзальхэм ягъэкэжьын епхыгъэ лъэуу аш илгээ. Апэрэ чэзыумкэ сомэ миллиард 1,3-у къыхагъэгъээр агъэфедэгъах, ыпэкиэ псы кубометрэ мин 40 ахэм аукъэбзыщтыгъэм, джы чэц-зымафэм псы кубометрэ мини 156-м ар нэсигъ. Псэуалъэм иятлонэрэ чэзыу загъэкэжьыкэ ары нынэп укъэбзальхэр атупшии залъэкыищтхэр. Аш пае сомэ миллиард 1,7-рэ яшыкээгъэшт. Ау мылькур къызыхэкыищт къэклапээр агъэнэфэгъагъэгоп. Урысие Федерацием и Президент аш игъо къыфильэгъугъ мы тофыгъохэмкээ Урысие Федерацием и

Правительствэ дэлэжъэнхэу ыкчи программа гъэнэфагъэхэм ахэлжъэнхэу.

Къэралыгъо Думэм и Комитет изэхэсигуу республикэм ильэу къыфагъэцэкленэу щыраххуяагъ. 2022 — 2024-рэ ильэсхэм ательытэгъэ федеральнэ бюджетыр эзраштэрэм ехыилэгъэ унаштоу Къэралыгъо Думэм ышыщтым Правительствэм игъо щыфильэгъущт республикэхэм бюджет мылькур атырахуащ зыхыкээ Урысие Федерацием и Президент игъо къафильэгъугъе проектхэмкээ ыкчи зидокументацне хъазырхэмкээ апэрэ чэзыуу мылькур къафильэгъекыищт.

Владислав Резник къызэриуагъэмкээ, жъэгъэузхэм зыщялэшт диспансерыкъэм ишын, Мыекуапэ иукъэбзальхэм ягъэкэжьын апае къихъашт ильэсийм федеральнэ бюджетым имыльку къыхажъекыищт алъэкыищт.

Искусствэр, еджапэхэр

Дахэу агъэкэжьы

Джэджэ районым искусствэхэмкээ икэлэццыкъу еджапэгъэ гъэцэкэжьын тофшэнхэр щэкох.

Лъэпкэ проектэу «Культурэм» хэхъэрэ тофхьабээу 2021-рэ ильэсигуу зэшшуахын ашыщхэр псеольешхэм шлэхээ

аухыщтых. Унашхъэр, шхъаныгъупчээхэр зэблахуугъэх. Апэрэ ыкчи ятлонэрэ къатхэм язэпхыпэхэр агъэптигъэх.

Псыр, фабэр зэрыкюштхэр, фэшъхъафхэри агъэцэкэжьыгъэх, дэпкхэр агъэла-гъэх.

Адыгэ Республикаам культурэмкээ иминистрэу Аульэ Юрэ къызэриуагъэу, лъэхъаным диштэу искусствэхэмкээ еджапээр зэтырагъэпсихъажы.

Еджапэм ыккоц щыурэ макъэхэр зэфэшхъаф шыгъэнхэм фэш дэпкхэм ящыкээгъэ тофыгъохэр арашыллагъэх, нэмыкэ тофшэнхэри зэшшуахыгъэх.

— *Лъэпкэ проектэу «Культурэм» ишыуагъэкээ искус-стэхэмкээ икэлэццыкъу еджапэхэр лъэхъаным диштэу агъэц-э-кэжьы, —* къыуагъ Джэджэ районым иадминистрации культуры и Гъэйорышапэ ишацэ ишэнатэ зыгъэцкэирэ Наталья Авгеринам. — *Сэнаущыгъэ зы-хэль икэлэццыкъуухэм искусствээр зышигъэшигъонхэм ягъэсэн фитегъэпсихъэгъэ еджапэхэр гупчэ афхэуущт. Художе-ственне шлэнгъээ зэтагъэгъо-*

тынымкээ амалышигъэр ял-щтых.

Итепльэ егъэгушлох

Искусствэхэмкээ районым икэлэццыкъу еджапэгъэ итепльэ зэхъокыныгъэ инхэр фашых. Еджапэм ыккоц гүэтигээ хуугъэ. Джэджэ районым игупчэ искусствэхэмкээ еджапэм къыгъэдэхэшт.

Лъэпкхэр искусствэхэмкээ зэфещэх. Урысхэр, адыгэхэр, къэзэкхэр, ермэлхэр, нэмыкхэри районым шэпсэх. Къэлэццыкъуэм ялъэпкэ искусствэ зэтагъэшлэнхэм фольклорым ехыилэгъэх къэлэхэр къэлэгъаджэхэм аугъоих, цыиф гъэшэгъонхэм еджаклохэр алыгъэ-кэштых.

Гъэцэкэжьын тофшэнхэм сомэ миллион 14-м ехуу апэлхуащт. Къашьохэр, орэдхэр, музыкальнэ произведенияхэр къэлэццыкъуэм зэтагъашээ, культурэм хэхъэрэ лъэпкэ шэн-хабзэхэм нахышуу защагъэгъозэшт, шлэнгъэу зэтагъэгъо-тырээр щынгъэгъэм щагъэфедэшт.

САХЫДЭКЬО Нурбай.

Амалхэм ахэхъошт

Топсэ районым ипсэупэхэм гъэцэкэжьын тофшэнхэр ашклох, зэтагъэпсихъэх.

Мы лъэхъаным къуаджэу Шлоикъо культурэм и Унэу дэтыр агъэкэжьы. Псэупэу Гъуакъо ишацэ Къоджэшшээ Инвербий къызэриуагъэмкээ, унэм иджэхашьохэр зэблахуугъахэх, сэкъатныгъэ зиэхэм

апае чэхъапэм пандус щагъэуцугъ. Гъэцэкэжьын тофшэнхэр зауххэкээ залым тыйсипэ шъабэхэр чла-гъууцоштых.

Тызхэт ильэсигуу имыкыызэ мобильнэ хытыуу Тө

ле-2-р къэзыубытрыр вышкэ Кодэшхъапэ зэрэцагъэ-уцштыр Инвербий къыуагъ. Къэкорэ ильэсигуу Шлоикъу аш фэдэ псеуалъ щагъэуцшт. Специалистхэм къызэриуагъэмкээ, ахэр цыифхэм агъэфедэу зэтагъэкээ, операторэу Теле-2-м пышгээхэ абонент-хэр нахь дэгьюу зэдэгүүшихэх хуущт, макъэр къабзээ зэхахыщт, зэдэгүүшигъуухэр къызэптиутышхэп.

НЫБЭ Анзор.

Цыфхэм ІэпыІэгъушо афэхъу

Къэралыгъо фэло-фашихэр цыфхэм къызлэгъехъэгъошу афэхъуним пае цифре шыкіэр нахыбэу агъафедэшъуним къэралыгъор кыфеконим клашакло фэхъугъэр УФ-м и Президентэу Владимир Путиныр ары.

Лъйтэрер къыщыхигъэшыгъ, унешьо гъэнэфагъехэр къышыгъэх.

Электроннэ шыкіэм щыензыгъэр нахь кызэригъепсынкіэр нафе. Гушиэм пае, къэралыгъо фэло-фашихэм япортал. Цыфхэмрэ къэралыгъомрэ зэпхынгъе зэдирягъенмкэ ар «канал» шыхаэ хъугъэ. «Ростелеком» аш фэгъэзагъэм кызэритыгъемкэ, аужырэ ильэсэм порталыр зыгъафедэхэрэм япчагъе фэдэ 20-кэ нахыбэ хъугъэ. Мары шеклору мазэу

тызхэтим и 15-м ар гъогъу миллион 20-рэ цыфхэм къызлэуахыгъ.

Аш фэдэу жъугъэу зэрагъэфедэрэр, цыфхэм кызэрашхъялэрэр кыдалытээ, джыри фэло-фэшлэ 220-рэ фэдиз къеклорэ ильэсэм электроннэ режимым «тырагъэхъажынэ» үүж итых.

Зэпахэрэ узэу дунаир зэлтызыктугъэр кызэтихъэм къэралыгъо фэло-фашихэм япортал шуагъэу хэлтийр анахъеу зэклэми зэхэтшлагъ. Гушиэм пае,

гъэрекло ахъщэ тын зэфэшхъяфэу къэралыгъом къытупшыгъэхэм апае лъэу тхыльхэр порталыр агъафедээ цыфхэм атыгъэх. Непэ щыензыгъэм чынпэ ин щызыубытыгъэ QR-кодхэр нахыбэхэм ар ялэгъоу кызлэгълагъэхъагъ.

Тапэкло джыри Президентым иунашо пхыращызэ, порталыр іэлэгъэу зыщихъуре лъэныкъохэм зарагъэушомбгүмэ, шуагъэ мымакло кызэрихыщтыр нафе.

ХҮҮТ Нээсэт.

2024-рэ ильэсэм нэс лъагъэкјотагъ

Коронавирусым пэшүеклэгъеним фытегъепсыхъэгъе пэшорыгъэш санитарнэ-эпидемиологическе шапхъэхэм ягъафедэн пыль пальэр Урысаем ильэситүкэ щильагъэкјотагъ.

Мыш фэдэ унашьо ышыгъык иш аш фэгъэхыгъэ къэбар официальнэ интернет-порталым кыргицхэхагъ ар УФ-м икъэралыгъо санитар врач шыхаэ. Ылэгээ щылэгъе документым зэритхэгъагъемкэ, 2022-рэ ильэсэм щылэ мазэм и 1-м нэс шапхъэхэм юф ашэн фэягъ. Джы унешьуакэм кызэригъэнафэрэмкэ, ар 2024-рэ ильэсэм щылэ мазэм и 1-м нэс лъагъэкјотагъ.

Урысаем щыпсэхүэхэй вакцинацием икурс зэрэпсау зыкүгъэхэр, сымаджэхэм яоллагъэхэм

хэми, япсунагъэ изытеткээ зыми ымыгъэгумэкхэ хъумэ, ильэснэкъом кыклоц «самоизоляцием» мыйконхэм амал яэнэу унешьуакэм кыщело. Привикэ зязымыгъэшыгъэхэр мэфэ 14-рэ унэхэм къарыкыхэхъуцтэ.

Роспотребнадзорым ипашэунашьо ышыгъэм кызэрэшиорэмкэ, коронавирусир кызээзүзгъэхэм яоллагъэхэм мы узыр къапыхъагъэмэ зэгъэшилэгъеним пае уштэйнхэм язэхэшэн тхъамафэ нахь мымаклэ тешлэгъэн фое.

Роспотребнадзорым ипашэунашьо ышыгъэм кызэрэшиорэмкэ, мыйконхэм амал яэнэу унешьуакэм кыщело. Привикэ зязымыгъэшыгъэхэр мэфэ 14-рэ унэхэм къарыкыхэхъуцтэ. Аш даклоу ковидыр кызээзүзгъэхэм япчагъэ шьольтыр 33-мэ ашыхъуагъ, ашкэ къэгъэльэгъон анах дэйхэр зилэр Амурске хэкур ары.

Урысие Федерацием псаунагъэр къэхүмэгъенмкэ иминистрэу Михаил Мурашко кызэрэхигъэшыгъэмкэ, вакцинациер зыкухэрэм япчагъэ Урысие нахь щыхэхъуагъ, тхъамафэм кыклоц къэралыгъом ис нэхгырэ миллиони 3,2-мэ привикэ зарагъэшыгъ. Зыныбжье ильэс 60-м къехъугъэхэр штэмэ, а пчагъэр процент 14-кэ нахыбэ хъугъэ.

Роспотребнадзорым ылэгээ унашьо ышыгъэм диштэу, шеклору мазэм и 15-м къышгэжъягъэу зэфэшыгъэ псууальхэм яэ чынпэхэм япроцент 70-р агъафедэнхэ фитых, ау вакцинациер зэрактугъэр е зэрэсмыджахъэхэр къэзүшхъя-

тырэ QR-кодхэр цыфхэм алэклэлынхэ фое.

Шэкюгъум и 16-м къышыулагъэу вакцинациер зэрактугъэр, коронавирусир кызэрэнахыгъэу зэрэштэр къэзүшхъятырэ тхээпэ сертификатхэр къэралыгъом щыпсэхүэрэм къаратынхэурагъэжьагъ. Аш фытегъэпсыхъэ шапхъэр ыштагъ

Урысием псаунагъэр къэхүмэгъенмкэ и Министерствэ щылэгъемкэ и шеклору мазэм и 8-м къышгэжъягъэу куачлэ илэ хъугъэ. Мы сертификатыр кызлэгъэжъягъу ханэу шуфаем, фэло-фашихэр зыгъэцкээр лъэныкъуабэ къышэлтийзубытырэ Гупчэм зыфэжъугъэзэн шуульэкыщт. Мыр анахъеу зыфэгъэхыгъэр къэралыгъо фэло-фашихэм япортал

щымытхыгъэх юки сервисым иамалкэ сертификатыр кыдээгъэкын е электроннэ шыкіэм тетэу ар къэзэгъэльэгъон амал зимишхэр ары.

Гъэлэгъыгъээ документхэм цыфым фэгъэхыгъэ къэбархэр артих, аш хэхьэ СНИЛС-р юки медицинэ полисыр, аэрэ нэхүбгом QR-кодыр тет.

Шуугу къэдгээгъын, QR-кодхэм ягъафедэн фытегъэпсыхъэгъэ законопроектхэм ахэлээнэу УФ-м и Къэралыгъо Думэ іэклагъэхъагъ. Аш хэгъэхъонэу фашыгъэхэр заштээ, 2022-рэ ильэсэм мэзаем и 1-м къышгэжъягъэу общественнэ чынпэхэм, транспортым QR-кодыр шоклэ имылэу къашыгъэлэгъон фое хъущт.

Кремнием шогъэшхо пыль

Бжыхэ-кымэфэ лъэхъаным цыфыр пскэу, ыпэ тэрэзэу жыр рымыклоу бэрэ кыхэкы. Мы уахьтэм тучанхэм атель лимоныр юки аскорбинкэр атырашыпкыых, сыда пломэ ахэм витаминэу С-р бэу ахэль.

Ау бэхэм ашлэрэп юки къагурыорэп псаунагъэм икъеухъумэнкэ мыхэм ямызакью, кремнием мэхъанэшхэ зэрилээр. Мыщ иммунитетыр, лынтифэхэр, күвшхъэхэр егъэпштэх.

Кремнием шуагъэу кытыхэрэм ашыщ лынтифэхэм

япхыгъэ узхэр къемыжъэнхэм ар зэрэфэлорышэрэр. Ахэр егъэпштэх, джащ фэдэу коронавирусир ылж нахь псынкээр зэтэргээцүцожых. Пкынэ-лынэр вирусэм юки бактериехэм ащеухъумэ. Уз хыльзээ «Альцгеймер» зыфилорэм зиушомбгүнум, шоуущыгъу

узым (я 2-рэ купым хахьэрэм) апешүекло, лынх хэт глюкозэр нахь маклэ ешы.

Цыфым чэц-зымафэм кремние миллиграмм 30 ишыклагъ, ар зэпымыюу пкынэ-лынэм іэклэхъаным мэхъанэшхэ ил. Мы элементыр бэу ахэль пынджым, гречкэм, натрыфым, джэнчым, горохым, чечевицэм. Арышь, ахэр шхыныгъохэм къадыхэлтигъэх хъумэ, псаунагъэмкэ ишлэгъэшхэ къэклэшт. БАД-хэр жууцэхэнхэм ылэгээ врачыр упчлэжъэгъу шуушы, аш кытээрэм ельтыгъэу шуузекло. Кремниер бэу зыхэт псы зэфэшхъяфхэм шуушьшт.

Псаунагъэ Тхъэм кышьует, шуузфэсакыжь.

ЛъЭПКЪ ЗЫКІНЫГЪЭМ ЕПХЫГЪЭУ

Адыгеир сидигъоки шъолъыр анахь рэхъатхэм, мамырныгъэр зыщагъэлъапіэхэрэм ащищ. Аш фэдэу щитыным, тапеки укууагъэ мыхъуным пае сида шэгъэн фаер? Дунэе глобализациекі заджэхэрэм ильэхъан сидэуштэу лъЭПКъ зэфыщтыкіэхэр, хабзэхэр кызытенэштх? Мы упчіэхэм ыкін нэмикіхэм афэгъэхыгъаг социологии шіэнгъэхэмкі докторэу, Адыгэ къэралыгъо университетим философиемрэ социологиемрекі икафедрэ идоцентэу Нэхэе Вячеслав телерадиокомпаниене «Адыгейм» радиомкі икъулыкъу ипащэу Хакіэмиз Сусаннэ дырилгъэ зэдэгүүшигъур.

**— Сидэу уеплъыра,
лъЭПКъ зэгурыГоныгъэр
дунэе глобализациекі
заджэхэрэм ильэхъан
сидэу ехъулІища?**

— Къыхэгъэштыгъэн фае, интернациональнэ плунгъэмрэ лъЭПКъ зэхашлэр аш зэрхэулэрэмрэ альапсэхэр тарихым чыжэу къышежжэх. Тикъэралыгъо игъэпсын зэтэуцо зэхъур ары джыри а юфыгъор къызынучугъагъэр — зы социокультурнэ чыпіэм сидэуштэу лъЭПКъ зэфэшхъафхэр щизэдэпсэуштх? Аш изэхэфын сидигъоки шуагъэ къытэу къекуапіэштгъэх. ЛъЭПКъ нэшанэр цыфым игушхъэбанингъэ къыпкырыкъихээ «къагъэкыщтыгъэм», лъЭПКъ зэфэшхъафхэм языкынгъэ тикъэралыгъо итарихъ лудэнэ плъижъкі щипхырыштыгъэ хүгъэ-шагъэхэмкі псыхагъэ. Къэралыгъо клоцым имызакъо, аш ыкібы къикіеу гумекіытхохэр къеуцущтыгъэх — Хэгъэгү зэошкор, аш ыпекі, 1917-рэ ильэсем щилгъэгэе революциер ушэтигъэ иныгъэх. Ау ахэри къызэтинэкыгъэх. ыкі дунаим къыщидгэлэгъуагъ зы къэралыгъо клоцым, къыблэ хыхэм къащыублагъэу полярнэ краим нэсирэ къэралыгъохом, щипсэурэ лъЭПКъхэм, этносхэм ыкін субэтносхэм зы культурнэ «Иэмэ-псымехэр» къызэрагъотхэр, зэрэзэкъотхэр.

Уас зыфетшыре къекуапіэхэу тызыгъэлэшхэрэр къедгъотыщтыгъэх ыкін тапыщтышь угъ тикъэзэйуфнэу фэягъэхэм. Джаш пае, тиухьтэ тикъыхэхъажжымэ, къыхэгъэштыгъэн фае зильэпкъ ахээзийткынэу фаехэм ягхэль къадхъун зерамылъэкыщтыр. Къэхъух куачіхэр тильэпкъ мамырныгъэрэ тидин зэгурылонгыгъэрэ зэшьызгъаюхэ зышоигъохэр, политизации эпхыгъэ юфыгъохэр къэтэджхых политическэ куачіхэр ыкін структурхэр акыб дэтхэу, яфедэ ажьоты ашюнгъо. Ау мэфэкі тиэл лъЭПКъыр, культурэр, этническэ нэшанэр арэп нына зыфэгъэхыгъэр, лъЭПКъхэм языкынгъэ нахь! Аш пшъерылъе иэр тикъэралыгъо ильэпкъ

зэкъогъэуцогъэнир, зы социокультурнэ щылакіэм щызэубытлгъээнир ары. Культурнэ-тарихъ кодыр зэтегъэуцожогъээнир арэл, ар щыл, джыри нахь гъэптигъээнир, нахь куачэ илэ шыгъээним кыфеккогъэнир ары. Мыш дэжкын лъЭПКъхэм язэфыщтыкі хүгъэр, ахэр зэзыпхыхэрэр чамынэнимкі лэмэ-псымэ щилгъэштгъээнир артистыгъэ. Титарихъ шлэжкъ ухъумэгъэним юф дэтшлэн фае. Тарихъ бай ти.

— Титарихъ шлэжкъ ухъумэгъэним юф дэтшлэн фае. Тарихъ бай ти?

— Тиблеккыгъэ фэгъэхыгъэ шіэнгъэ зафэхэр зыльэпсэгъесэнгъэ ягъэбэтыгъэнимкі юфшлэнир зэхэшгэгэе зэпэтын фае. Хүгъэ-шагъэхэр зэблепхунхэр, бгээдэхэнхэр ишыклагъэп. Зытэйтим тетэу щилгъээним ухэпплэн фае. Зэкі зэкъоуцон фае. Якъэралыгъо шуальгэуу ныбжыкіхэрэх ппунхэм мэхъанэшхо ил.

Общественнэ шлошхэмкі фондым ригъеклокыгъэ къеупчэнхэу, нахь тэрээзэу къеуплон хъумэ, улъякунхэу ильэс 15-м къаклоц кулагъэхэм къызэрагъэх.

Дунаим къыщидгэлэгъуагъ зы къэралыгъо клоцым, къыблэ хыхэм къащыублагъэу полярнэ краим нэсирэ къэралыгъохом, щипсэурэ лъЭПКъхэм, этносхэм ыкін субэтносхэм зы культурнэ «Иэмэ-псымехэр» къызэрагъотхэр, зэрэзэкъотхэр.

лъЭПКъым, лъЭПКъ зыкынгъэм, этническэм язэхэшхъафыкынкі цыфхэм зэдэштэнгъэ ахэль.

Юф шхъафыр — шхъадж иамал къызэрихъеу лъялпъэн фае лъЭПКъ зэмьлэужыгъохэм мамырныгъеу азыфагу ильэр зыни зэщимыгъэкъоним. Къекуапіэхэр, бзыпхъэхэр тиэх дгэфедэхээзэ а зыкынгъэр къызэрэтухумэштгъэм, Урын

лъЭПКъым, лъЭПКъ зыкынгъэм, тикъэралыгъо щипсэухэу патриотэу зызыльтэжхээрэм ягчагъэ хэхуагъэ — процент 57-м теки 82-м нэсигъ. Ар къэралыгъом исхэм янахьыб. Аре зыхъукэ, зыкынгъэр къызэрэтухумэштгъэм аш фэдэ «Иэмэ-псымэ», аш фэдэ щылакі юф. Ары, плунгъэм зыфэбгъээзэн фае. Тызэшызыгъэкъон зыльэкыщт къэбархэр зыщызэхэтхынхэ тлэкыщт

— Сидым ишигуагъэкі тизэфэдэнгъэ непэ къэдгъэгъунэн тлэккы-ища? Социология, тарихълэжжым ишилои-кі, анахь шхъафыр

— Титарихъ шлэжкъ ухъумэгъэним юф дэтшлэн фае. Тарихъ бай ти?

— Тарихълэжжым ишилои-кі, анахь шхъафыр

— Тиблеккыгъэ фэгъэхыгъэ шіэнгъэ зафэхэр зыльэпсэгъесэнгъэ ягъэбэтыгъэнимкі юфшлэнир зэхэшгэгэе зэпэтын фае. Хүгъэ-шагъэхэр зэблепхунхэр, бгээдэхэнхэр ишыклагъэп. Зытэйтим тетэу щилгъээним ухэпплэн фае. Зэкі зэкъоуцон фае. Якъэралыгъо шуальгэуу ныбжыкіхэрэх ппунхэм мэхъанэшхо ил.

Общественнэ шлошхэмкі фондым ригъеклокыгъэ къеупчэнхэу, нахь тэрээзэу къеуплон хъумэ, улъякунхэу ильэс 15-м къаклоц кулагъэхэм къызэрагъэх.

лъЭХъаным ахэм тапэуцужын тлэкын, культурнэ-тарихъ кодэу тиэл тэрээзэу зэхэтфын фае. Гүшүэлжээ дэгүү щыл — лъЭПКъэу зиблеккыгъэ зымышлэрэм къэклощтыр илэп. Уишлэнгъэ хэбгъахью, тарихъ хуульэшагъээр тэрээзэу, зафуу зэхэпфыхэ, ахэр тиеджапіэхэм ашагъэлэфедэрэ тхылхэм къащыгъэлэгъуагъэ зыхъукэ, джытиэ мамырныгъэмрэ зээгъынгъэмрэ къызэтедгъэнэнхэ тлэкын.

**— Непэ, зэдүүгъээ И-
нтернетынрэ мульти-
медиинэ шылакі-амал-
хэмрэ ялъэхъан, узыхэ-
дэн бэу ѹылгъэ хуульэ-
шыкыи ухэммыуконоир зэ-
кіэми анахь шхъаф. О-
ушилои-кі, лээжжэм яп-
лунгъээ сидэуцтэу зэшилхынта къэбар
къекуапіэр бэдээдэ, ен-
хэр хэдэнхэ амал ялгээ зы-
щыхъуагъэ уахьтэм?**

**— Къэралыгъом юфэу зэ-
шилхынта, еджсан-
хэм, унагъом аратырэ
гээснэгъэм, плунгъэм
ямылтыгъэу... Сид
непэ хуурэр?**

— Плунгъэ шылакі-амалуу щилхэм якъыхэхынкі тэшхъафуу зи къэтуу гупшысын тлэкын. Ар зэрдунадуу аушты. Тилэүж иушэти. Афэтимыдэми хуущтэп. Къылпфамыдэрэм нахь уфае мэхъу. Сэ къызэрэшшошырэмкі, гъэсэнгъэ институтуу гъэпсигъахэу щилхэм якъекуапіэхэр икъоу гъэфедагъэ хуухэрэп. Общественнэ юфшлэнир нахь

чанэу зэхэшгъэн фае. Хуульэшагъэ шхъафхэр е мэфэкі мафэхэр арэл тыгу къызыкыжынэу щитыр тизыкынгъэ, аш ренэу тидэлэжжэн фае. Зэдүүгъэ И-Интернетэу этическэ гъурапкъэхэр зыщымыгъэнэфагъэхэр, пстэури зыукуён зылэкыншт къэбарым икъекуапіэхэр хуульэшагъээрэ тхылхэм къащыгъэлэгъуагъэ зыхъукэ, джытиэ мамырныгъэмрэ зээгъынгъэмрэ къызэтедгъэнэнхэ тлэкын.

**— Непэ, зэдүүгъээ И-
нтернетынрэ мульти-
медиинэ шылакі-амал-
хэмрэ ялъэхъан, узыхэ-
дэн бэу ѹылгъэ хуульэ-
шыкыи ухэммыуконоир зэ-
кіэми анахь шхъаф. О-
ушилои-кі, лээжжэм яп-
лунгъээ сидэуцтэу зэшилхынта къэбар
къекуапіэр бэдээдэ, ен-
хэр хэдэнхэ амал ялгээ зы-
щыхъуагъэ уахьтэм?**

**— Къэралыгъом юфэу зэ-
шилхынта, еджсан-
хэм, унагъом аратырэ
гээснэгъэм, плунгъэм
ямылтыгъэу... Сид
непэ хуурэр?**

— Социокультурнэ глобализациекі заджэхэрэр сидэуцтэу тэ тиреспубликэ щыгъэфедэн пльэккынта? Адыгэ субэтносыр тиштэн, нэ-

мыкхэу Адыгэим щыпсэухэрэри ары. Сыд тызицицинэнэу щытыр е сыда дэгъо хэльтир?

— Упчэ гьашэгъониту къэбгъеуцугъ. Апэрэмкэ къэплон пльэкыщыр — анах къизерыкlor — хабзэмкэ зэсагъехэмрэ интернациональнэмрэ къизетегъэнэхэр ары. Лъэпкхэм хабзэу ахэлхэм яшуагъекэтишьольыр зэгурьохэу щызэдэпсэух, ау, нэмикл лъэныкъоклэ тыхызыеплырэм, этническе зэдэлжээнэынгэр тэгъэфедэ. Культурнэ шыкэ амалэу зэдгъэгъотыгъехэр дгъэфедэхээз къекоштым дыхэтханх фае лъэпкэ мамырныгэр, зэдэпсазуныгэр. Шыолтырь щытыэм охтешу тешлагь, ильэс 30-р маклэп. Адыгэ Республикаем а уахтэм зыкли лъэпкхэм азыфагу зэмзызгыныгэ кытеджагъеу щагъенуфыгъэп, ар щитхуу зыхэль ыкли бгъэльэгъон зытефэрэ нэшан. Арышь, зы социокультурнэ чыпэ зыки тыйэрэшыгсэурэр дэгъо къызэрдгүрүорэм, тапэкли ар зэрдгъэфедэштым игугынгэ ашкьеты. Нахь зэпэблагь тыхуу къес күлтурэ зэфэшхъафхэм язэдэлжээнэынгэ мэхъанэу илэхүрэм зыкьеиэты. Щынагьо горэ къехуу зыхыуки, дунаами едгъэльэгъуу, тэри тушшетыгъахэ тыйэзкуюон зэрэлтэйрэр. Сэ сизэреплъирэмкэ, шыкээр къизерирк, ушэтигъахэ ыкли аш тифэктон фае.

Ятёнэрэ упчэмкэ. Бэрэ тегупшисэу къыхэкы — сид фэдэ субъекта интернационализмэй ифгъэсэнкэ пшъэдэкъижь зыхын зыльэкыщыр? Ары, советскэ лъэхъаным пионериер щылагь, аш этническе уасэ илгъэп, ау аш къикирэп лъэпкэ нэшанэм мэхъан щырамытшыгъэу, амьгъэльапшыгъэу. Гурит Азием ильэпкэ чынайялхэми пионериер ашызехэшгъагь. Ау аш запигъеуцужыщыгъэп интернациональнэ пүнгэгъэр зэрэзэрихъэрэм пae лъэпкын ыгъэльапшыгъэхэм.

Джырэ уахтэм щыл юнармийер. Аш уасэ сэ джыдэдэм къестышуущтэп, сыда зыплокэ ауштэу лъэш дэдэу бэмэ алтынээсигъеу сшошырэп. Бэ хахьэрэр, ау джыри ныбжыкэ, ишыкэлгээ лъэныкъор ебъэльэгъун, төлщэн фае. Зэклэ зэлжыгъэштыр зэхэцаклохэмрэ юнармийскэ движениер жыгъеу зэлжыгъэшгээнэм пылтхэмрэ. Джыри мэхъанэ зилэ зылъэныкъу — пионериер илгээж куачиэр аш ыгъотынным пae политикэм епхыгъянэу щытэп. Пстэуми къяклоу, цыфхэм аштэухун фае. Обществэм мы гукъэкын къыдыригъаштэмэ, дэгъу хуушт. «Партие» гүшүээр, мэхъанэр сшээз къыхэзгъахъэрэр. Зэклэми ашэ «Единэ Россием» къызэрэпкырыкыгъэри, ішпэлгээ аш зэрэригъэштыр, ау хэлжэхэрэм зягъеушомбгүүгъэн фае. Джашыгъум шуагъе къытышт. Джашыгъум лъэхъаным диштэрэ пионериер тиэ хуушт. Ау ар къекошт уахт.

— Тизэдэгүчийгээ иклюхим сид цыфхэм къяпlo пилюгъор?

— Цыфхэм, республикэм ихаклэхэмий, зэклэми шу къадажкуунэу, мамырныгъэмрэ зэгурьоныгъэмрэ ашымыклэнхэй къясло сшоингъу. Джырэ фэдэ охтэ къиням псаунгъекли са- фэльло.

Шапсыгъэ къыратхыкы

Лыхъужьим ыцIЭкIЭ

М. Нагулян 1920-рэ ильэсүм Шъачэ къыщыхуугь. Ильэсипл ыныбжьеу янэ-ятэхэр Адлерскэ районым ит псеуплэу Нижняя Шиловка зыфиорэм кошыжыгъагъэх. Ехж 1940-рэ ильэсүм Мыекьопэ аэроклубэу М. М. Громовым ыцэ зыхырэр къи-

ухыгъеу Шъачэ къыгъэзжыгъ. Нэужым Краснодар дэт дээ авиационнэ еджаплэм ёджагь. Сержантцээр илэу Сыбыр ыкли Московскэ дээ округхэм къулыккур ашихыгь. Заом зыуухъэгъагъэр 1944-рэ ильэсүр ары. Я 2-рэ Белорусскэ фронтын

иятёнэрэ ошьогудээ иавиационнэ полк ия 593-рэ звено икомандирэу, лейтенантэу Мартiros Нагулян исамолеткэ 113-рэ зийтэгъ. ФВ-190 зыфаюрэ нэмийц самолетхэм афэдэу 2 ыгъэстэгъ. 1945-рэ ильэсүм Польшэм щызаозэ, мэлтильфэгъум и 6-м, заор уцужынкэ мазэ нахь къэмынжыгъеу, ар фэхыгъэ. Псэуплэу Древница зыцээм пэмычжыгъеу щагъэтлыгъыгъ. «Советскэ Союзым и Лыхъужь» зыфиорэ цэ ляппээр СССР-м и Ашьэрэ Совет и Президиум иунашокэ шышхэдэум и 18-м къыфаусыгъ.

НыБЭ Аньзор.

Чыопсыр ыкли цыфыр

ГъомылапхъэкIЭ бай

Ильэсүм иохтипл уахапльэмэ, къимафэр — лыгъу-лыст, гъатхэр — гъуй-сий, гъемафэр — плъыр-жъэр, бжыхъэр — гъомылэлан. Бжыхъэм игъэбэжьу ильэс реным цыфыр щызыгъяэрэр, зыгашхэрэр.

Ти Адыгей итыгьи голу, иошхи фабэ, арышь, піэпзыэу зыгорэ чынхэфахэмэ, пшхъапэу къыщэхэмий. Анах сыкызыщуумэ сшоингъор хэтэрикхэутишьолтыр зэрэбаир ары: адигэ къэбэр, бжыныфыр, бжынныр, щыбжыйл 19шлур, адигэ щыбжыйл стырыр, къэбжье зэфэшхъафхэр, къэбаскээр, чыгылтыр, нэмикхэр. Мыхэм зырызэу ягуу къэпшын пльэкыщыт шуагъеу цыфым ыпкыншъолкэ ялэр къэбгъетхъеу, ау ахэр зэрээзгъухэр, витаминхэмкэ зэрэбайхэр нахьбэм ашэ. Гүшүэл пae, шьоущытууз зилемкэ чырыклоу іэзэгътуу къодыр пшхынкы гохы. Бжын-бжыныфхэмэ іэзэгъуйбл хаутэу зэрэштым тыщыгъуаз. Мы къэспчыгъе гъомылапхъэ пэпчь шогъэ гъэнэфагъэ ил, джары ахэм нахь зафедгъэзэн зыкыфаер, ахэр хэльэу салатхэр пшымэе шхын гъэнэфагъэм бэу халтхэхэзээ пшымэе, яшшупс хэхъанышь, бывлымылыри нахь шабэ, нахь гохы хуушт.

Бжыхъэм къызэлъэхъу шохъэ ин зыхэлхэу дэшхор, дэжьеер, шхомчыр. Апэритур шхъэмкэ гумки іэзэгъух, ау ахэр шапхэ хэльэу пшхынхэ фае гуао мыхъунхэм фэш. Шхомч гъэжуагъэр, гъэжъа-

гъэр пшхъапэ, аш лэпс хэзышыкыхэрэри щылэх: іэпкльэпкэ зэрытыпхэхэр мыхузынхэмкэ лъэшэу ишуагъе къаклоу альтытэ. «Шхомч іэл» зыфалоу тикъалэ иурамыгбгүхэм бэшлагъеу къашыкыхэрэм спиртыр ылтапсэу щыфэ хашыкы, къашхъапэ.

Мылэрысэр — пхъэшхъэ-мыхъхъэхэмкэ апэрэ щыт. Непэ бэдээрэмылэрысэ лъэпкыбэтель. Железэр бэу зыхэль мылэрысэм льынтфэхэр еукъэбзых, гъомылапхъэр нахь егъэткү, къэтийхэмэ дэгъою lof аргашацэ.

Къужылэрысэри гуузымкэ іэзэгъую щыт, куачиэ къыуеты.

Адыгэм егъашэм ишылэнэгъэ мэзым, псыхом, къушхъэм

япхыгъагь, аш елъытыгъеу, мыхэм зэклэми апыль къэбарыр дэгъою ашлэштыгъ. Къэклэри уцыр къырачымэ, уагъэм е къэшынгъе чыпэлэм тыральхъэмэ, нэрэ-лэрэм лаэр къыхищымэ ыгъэкыгъеу, уж гори къэмнэу...

Тимэхэм (ахэр тапэкли фэдэу мыйбэдэхэмий) хъамышхунтэр, пырэжьеер, зэрэджаер къашцкых, ахэм ягъу, тибэдээрхэм ащащэх: гуузымкэ, шхъэузымкэ, лыдэкуюмкэ хъамышхунтэр іэзэгъу.

Пырэжьеер адэбз узым пэшүеклоу алтытэ, дэгъою гъэкъэбзагъеу, лъэсигъеу килограммиту-щы ильэсүм пшхымэ.

Зэрэджаер — пэтхуу-утхумкэ, пскэнэмкэ, тхабылхэмкэ іэзэгъу, псеу къэжукыгъэмэ мэфи 10 — 15-рэ ешьох. Къэжукы зыхъуки, икутэмэжъяхэр дэбгъажъом, аш іэзэгъу нахь егъэлъэши.

Черникэр, голубикэр, крыжовникир гъэмафэм ыклем, бжыхъапэм къызэлъэхъу. Черникэр къылпыгъаклэу ашхы. Зэрэдахэм, зэрэлшум фэдэу шохъэшко къэзитырэ къэклэри лъэпк. Витаминхэмкэ бай дэд. Мыш марганцэу хэлъым фэдиз зыхэль пхъэшхъэ-мыхъхъэхэмрэ хэтэрикхэмэрэ зыпари ахэтэп. Итхээпэ гъэгүүтэхэм акэжукыгъе псыр шьоущыгъууз зилемкэ федэ, жэкоцым дэбгъечыхъэмэ, дэгъою ар егъэкъабээ.

Хэтэрикхэм, пхъэшхъэ-мыхъхъэхэм типсаунгъе агъэпти, іэзэгъушоу чыопсым къытетых.

Дзэукуъож Нуриет.

Волонтерхэр, щынныгъэр

Сымэджэшыр сурэтхэмкээ агъэдэхагь

Искусствэхэмкээ Адыгэ республике колледжэу Тхабысымэ Умарэ ыцээ зыхырэм икэлэгъаджэхэр, еджаклохэр волонтерхэм яшыхьаф хэлэжьагьэх.

Адыгэ Республикэм икэлэцыкыу сымэджэш юфтьябзэр щызэхашагь. Лъэпкэ проектэу «Культурэм иволонтерхэр» зыфиорэр щынныгъэм щыпхыраши. Гуфаклохэр купым хэтхэу сымэджэшым илээ-благъохэр агъэкъэбзагъэх. Сурэтхэр лаккэ агъэллагъэх. Охьтэ чыжьем тельтиягъэу сурэтхэр дахэу къэлэгъонхэмкэ ар шыкшоу зэхщаклохэм алтыагь.

Мэзим хэс хъэлэ-къуаклэхэм япсэукээ къээсигъэлэхээр сурэтхэри гъешэгъоных. «Пышисэ мэзим щынныгъэр къынзэргээлэхээр» — джары юфшагъэм зердажагъэхэр.

Сымэджэшым ипащэхэр коллеждым иеджаклохэм, Адыгэ Республикэм изаслуженэ суретыши, коллеждым иотделение ипащэу Ольга Бореславцева, кэлэгъаджэхэу Иван Извековым, Екатерина Онопченкэм, Ольга Амаловам лъэшэу афэрэзэх.

— Псауныгъэм игъээлтэн фэгъэхыгъэ проектийр щынныгъэм щыльтидгээктэшт, — кылыагь Адыгэ Республикэм

игуфаклохэм ядвижениеу «Культурэм иволонтерхэр» зыфиорэм ипащэу Карен Каракьян. — Илэласэм иеджаплэхэр, нэмыкхэри зэхтэшщых.

Культурэм иволонтерхэм къалэм иурамхэр, юфшаплэхэр агъэдахэх. Зэгүрьоныгээ ахэлэх гуфаклохэр цыфхэм илэгээхэд афэххүх.

САХЫДЭКЬО Нурбай.

Юфэу юшлагъэмкээ зэфэхьысыжьхэр

Шэккогъу мазэм нэбгырэ 2270-мэ Адыгеим шъольыр гъэорышэнэмкээ и Гупчэ зыкыфагъэзагь. Юфыгьо 1792-р зэшүаахыгах, 478-мэ юф адашлээ.

Шъолъир
гъэорышэнэмкээ Гупчэм
къеты

Адыгеир 01

ипащэхэм Гупчэм къылэклагъэхъажыгь.

Адыгеим шъольыр гъэорышэнэмкээ и Гупчэ бэрэ зыкыфагъэзэе ошхыпсыр зэрыльэдэрэ псэуальхэу псэуплэхэм яэхэм язынет зэрэдэймкээ. Гущиэм пае, Инэм дэсхэри аш фэдэ юфыгьом ыгъэгумэкынгыгъэх. Чынгэ администрцием аш фэдэ псэуальхээр ыукуэбзэгъэх, аш фэгъэхыгъэу сурэттехыгъэхэр къыгъэхъижыгъэх.

Хэхжыныхэгъэ уз зиэхэм атэгээпсихэгъэ оборудованниер зэрафимижурэм фэгъэхыгъэхээ тхяаусых тхильхэри Гупчэм къылэхъягъэх. Аш ехийн Адыгэ Республикэм юфшэнэмрэ социальнэ хэхъонигъэмрэ и Министерствэ унашю юшыгь Адыгэ Республикэм икъэралыгьо программээ «Щылэкэ лэрыгээ» зыфиорэм диштэу муковисцидоз узым ыгъэгумэхэрэм апае инглаторхэр къащэфынэу ыкчи сымаджэхэм аратынэу.

Кардиологхэм, неврологхэм, онкологхэм, инфекционистхэм, педиатрхэм ыкчи нэмыкти врачхэм консультациехэр къазэрэхахыгъ щыклем Республиком исхэм ашыгхэр егъэгумэхийх. Мыш фэдэ юфыгьом изэшюхинкээ Адыгэ Республикэм шъольыр гъэорышэнэмкээ и Гупчэрэ Республикэм псаундэхээр къэххумэгъэнэмкээ и Министерствэрэ проектэу «Врачам яупч» зыфиорэр

Социальнэ хъытыухэмкээ закынзыфагъэзэкээ, зыцыпсэхэрэ чынгэ изэтэгээпсихан нахыбэрэ къаэтиэрэ юфыгъохэм ашыгь. Чынгхэм, куандэхэм, къэгъагъэхэм уакынзэрдаклохыгъэх, общественнэ чынгэхэр зэрээзэтэрагъэпсихээр шыклем зыфхэр къыкэлупчэх.

Гущиэм пае, Мыехуапэ ия 5-рэ переулкэ игъогухэм асфальт атэйральхьагь, кэлэцыклю джэгуплэ агъэпсигь, пхъэнтэхкүхэр, хэкхыр зэрэдээрэ къэмланхэр агъэуцугъэх. Автомобиль уцуулэ, спортым зыцыпильынштхэ, зызщаагъэсфынччыгъэх агъэпсигь, чынгыжхэм якуамхэр агуаупкын

гъэх, урамхэм остыгъэхэр ашагъэуцугъэх.

Гьюгухэм язынет зэрэдэйм ыгъэгумэхэрэ зыфхэм Адыгеим шъольыр гъэорышэнэмкээ и Гупчэ испециалистхэм закынзыфагъэзагь. Муниципальнэ образованиеу «Красногвардейскэ районим» игъэорышлангэ къуаджэу Хъатикъуае щынгэзэйхэгъэх. Иунэ кынгээлүүль гъогум игъэцэгкээжынкээ лэгээгээхээ тхяаусых тхильхэри Гупчэм къылэхъягъэх. Аш иххэдээ Адыгэ Республикэм юфшэнэмрэ социальнэ хэхъонигъэмрэ и Министерствэ унашю юшыгь Адыгэ Республикэм икъэралыгьо программээ «Щылэкэ лэрыгээ» зыфиорэм диштэу муковисцидоз узым ыгъэгумэхэрэм апае инглаторхэр къащэфынэу ыкчи сымаджэхэм аратынэу.

Иреспубликэ къулыкъухэм апае социальнэ хъытыухэм аккаунт 1011-рэ ашызэхишагь. Мазэ къэс Гупчэм юфшэнэм социальнэ хъытыухэмкээ къаэлэхээрэ къэбарьхэм зэрэдэлжэхэрэмкээ республикэ, муниципальнэ ведомствхэм ярайтинг зэхагъэуцо.

Шыгу къэтэгээкынхы гуддээ «Фэл-фашлэхэр. Тызэгүсэу зэшшотэхы» зыфиорэр къызыфагъэфедээ, юфыгьоу зыгъэгумэхийхэрэмкээ макъэ арагъэун зэрэлэхээштэй. Аш пае сурэттехыгъэхэр е видеор аялэхъягъэх, юфыгьоу зыгъэгумэхийхэрэр къэлкэй гуддээ къызыраотыкын фое. Юфыгьом къырыкъуагъэмкээ отчетыр «унэе кабинетым» къихьашт.

Искусствэм ицЫифхэр

Иорэдхэмкэ къиддэгущылэ

Композитор цэрылоу Натхъо Джанхъот кызыыхъугъэр ильэс 80 шэ-
кюгъум и 18-м мэхъу.

Лъэпкъ искусстввэм щызэлъа-
шыгъэ Натхъо Джанхъот щыз-
ныгъэ гьогоу кыкыгъэр кино-
фильмэ дэгъу хүүт. Зэгъэпшэн-
хэр ышынхэр аш ыгу рихын-
щтыгъ. Лъэхъанэу зыхэтым зэ-
хокыныгъеу хэхъухъэрэр ыльэ-
гущтыгъ. Иээфэхъысыжхэм
къапкъырыкызз, орэд хүүт
мэкъамехэр тхъапэм ригъеку-
щтыгъэх.

ЕгъэжъапІэм ыльапс

Тэхъутэмкыкуае кыщыхъуп,
Хэгъэгу зэошхом икэлэцыкы-
хэм ашыц. Кьюаджэм зыдэсым
художественнэ самодеятельно-
стым хэтыгъ. Мыекъопэ му-
зыкальнэ училищым щеджээз,
сэнэхъатэу кыихихъгъэм ишъэф-
хэр зэригъашштыгъэх.

Натхъо Джанхъот дэгъоу зы-
шшэштыгъэхэм кызыэролтэжкы-
рэмкэ, пэс зыпйт зэлкігъехъем
мэхъэнэ ин аритыщтыгъ.

Мафэ горэм училищым щыз-
ыхъат еджэгъухэм азыфагу
кыдэфэрэ зыгъэпсэфыгъо уахъ-
тэм пшъешъе кьопцэ дахэ
ыльэгъугъ. Джанхъот нэгушлоу
пшъешъе нагъом гушыгъэгъу
фэхъугъ, орэдир фиусыгъ.

Лъэпкъ творчествэм ихэу
Унэу Мыекъуапэ дэтым юф щи-
шээз, фольклорым, лъэпкъ ис-
кусствэм нах апышаа хубгъэ.

Адыгэ къэралыгъо кілэ-
егъеджэ институтын музыкэмкэ
ифакультэт щеджэнэу зырга-
жъэм, ыусыра орэдхэр япчыагэ
хэпшыкыу хэхъуагъ.

Адыгэ радиом журналист
Іэпэласэу Мирээ Дзэпш твор-
ческэ ныбджэгъуныгъэ дыри-
лагъ. Зэйусэхэу кілэцыкыухэм,
еджаклохэм апае орэдхэр зэ-
даусыщтыгъэх. Мирээ Дзэпш
игушигъэмэ атхыгъэ орэдхэр
композиторэу Гёнэжъыкъо Ас-

кэри ыусыхъу ригъэжъэгъагъ.
Натхъо Джанхъот тхэнхим пы-
щаагъэхэр ыгъэгушонхэ ыльэ-
кыщтыгъ. Орэдир щызныгъэм
зэрэщыцир къыхигъэшызэ орэ-
дышъор ыусэу, ау гушыгъэхэр
щымыгъэх зыхъукэ, ежъ-ежъы-
рэу усэр ытхэу, орэд къылоу
къыхэкыщтыгъ.

Тхаклохэу Мэшбэшэ Исхъакъ,
Хъулэ Сэфэр, Къумпыл Къа-
дырбэч, Кошбэе Пшымафэ,
нэмыхъихэм яусэхэм атхыгъэ
орэдэу ыусыгъэр 400 фэдиз.
Композиторхэм ялофшыагъэ тамэ-
езытырэ артистхэр сыйдигъоки
тэгъэлъаплэх.

Шъэожъ Розэ, Жэнэ Нэфсэт,
Анзорыкъо Чеслав, фэшъхъаф-
хэм Джанхъот иорэдхэм поэ-
къаплъэктагъ.

ЕпльыкІэхэр

— Адыгэхэм ядунаи щыз-
льашшэрэ композиторэу Тхъабы-
симэ Умарэ къылоу зэхэсхы-

гъэр лъэшэу сшоғъашшэгъоныгъ,
— иеплъыкъэхэм тащегъэгъуа-
зэ Урсырем, Абхазын язаслу-
женэ артисткэу, Адыгэ Рес-
публикэм инароднэ артисткэу
Нэхэе Тэмарэ. — «Компози-
торхэм Натхъо Джанхъот нахь
къахэсэгъэшы. Сэш фэд. Сэ-
сизэркыгъэ гьогум рэкъ», —
къылогъагъ У. Тхъабысимэм.

— Гум лъылэсэу Джанхъот
орэдир ыусыщтыгъ, — тизэ-
дэгушыгъэгъу лъегъэклюатэ Нэхэе
Тэмарэ. — Сигуапэу иорэдхэр
къаслощтыгъэх. «Си Адыгей»,
«Укъэзгъотыжъыгъ», «Адэ сыда-
джы къехъугъэр?», «Дэхэцыкъ»,
«Сыкъэбгъани, о къепшагъ»,
фэшъхъафхэри сышыгъупшхэрэп.

— Тикъудажэу Тэхъутэмкы-
куае Натхъо Джанхъот зэрэ-
щыщым сегъэгушо, — elo

юфшылпэу «Нанэм» ипащэу,
— иеплъыкъэхэм тащегъэгъуа-
зэ Урсырем, Абхазын язаслу-
женэ артисткэу, Адыгэ Рес-
публикэм инароднэ артисткэу
Нэхэе Тэмарэ. — Сэ сыорэдьон
шхъяа, иорэдхэр сэш пай къас-
лохэу бэрэ къыхэкы. «Дахэ
сидунай», «Пшъешъе дах», нэ-
мыкъихэри сыгу къегущыыкы.

Джанхъот нэгушлоу, угу къы-
лэтиеу, узыфжэгъэ юфим уфи-
шэн ыльэкъе щытыгъ. Адыгэхэм
фэгъэхыгъэ орэдьбэ Джанхъот
ыусыныр къызхэкыгъэр гьогоу
къыкыгъээр лъэпкъ шэжжым
япхыгъэ гупшисэхэмрэ къапкы-
рыкъэу Нэхъуу Аслын елъытэ.

Театрэм фэусагъ

— Мамый Ерэджыбэ ытхы-
гъэм техыгъэ къэгъэлъэгъоныр
Лъэпкъ театрэм щызгъэуцуэ,

Натхъо Джанхъот орэдэу аш-
хэтхэр тфиусыгъэх, спектаклэм
диштэхэу зэригъэфагъэх, — кыти-
туагъ Урсырем, Адыгэхэм ис-
кусствэхэмкэ язаслуженэ ю-
фышшэхшоу, искусствооведени-
емкэ кандидатэу Сулейманов
Юнис. — «Шульэгъур мэшо-
шху» зыфилоу Мурэтэ Чэлае
ытхыгъэм техыгъэу республикэм
и Къэралыгъо камернэ музы-
кальнэ театрэу Хъанэхъу Адамэ
ыцэ зыхырэм щыдгъэуцуугъ.
Орэдэу артистхэм къаохэрэр
Джанхъот ыусыгъэх.

Къэгъэлъэгъоным Адыгэхэм
иапэрэ Президентэу Джарымэ
Аслын, Югославиен къикы-
жыгъэх тильэпкъэгъухэр еплы-
гъагъэх, спектаклэм осэ ин
фашигъагъ.

Натхъо Джанхъот орэдхэр
зыдэт тхыльхэр къыдигъэкы-
гъэх. Музыкальнэ произведе-
ниехэр яжанрэхэмкэ зэфэ-
шхъяафхэу ыусыгъэх. Юрий
Крючковым, Хъадэгъэлэ Аскэр,
фэшъхъафхэм атхыгъэх атхы-
гъэ орэдхэр къытфигъэнагъэх.

Адыгэ радиор

Республикэм и Къэралыгъо
телерадиокомпаниене «Адыгэир»
Натхъом ыгу щыщ хъугъагъэ.
Музыкальнэ къетынхэмкэ ре-
дактор шхъяаэу ильэсэйбэрэ юф-
шылпэ, Урсырем ижурналистхэм
я Союз хэтыгъ. Цыфхэр къы-
зыкъэлъэхуэрэ орэдхэм якъетын
пүнгүгъэ мэхъана илээ зэрээ-
хищштыгъэр тщыгъупшэрэп.

Ишхъэгъусэу Сарэ, ыпхьюо
Маринэ, журналистхэм Къумпыл
Светланэ, Бэгъ Симэ, Лъэп-
цээрэшэ Къунчыкъу, Гутэ Сан-
нат, нэмыхъихэри Джанхъот
къытхъуухэрэ бэрэ зэхэхтыгъ.

Іэкъыб къэралхэм ашыпсэу-
ре тильэпкъэгъухэрэ Джанхъот
иорэдхэмкэ албыгъэсэштыгъ.
Тыркуем, Сирием, Иорданием,
Израиль, фэшъхъафхэм иорэд-
хэр къашалох.

— Орэдым цыфыр еплу, егъа-
сэ, — ылоштыгъэ Натхъо Джан-
хъот. — Ушылэ, упсэу пшоийгоу
орэдым тамэ къыуэты.

Натхъо Джанхъот ыгу къызы-
темьюжырэр ильэсэйбэ хъу-
гъэм, тщыгъупшэрэп. Иорэд-
хэмкэ къытхэт, къыддэгущыгъэ.
Цыфхэм афэнэгушоу ээрэп-
тъокыштыгъэр, гуфэбэнгъэу
афыриагъэр ыусыгъэ мэкъамэ-
хэм къащы. Орэдир игъусэу
щызныгъэр къэзикыгъэ цыфхэм
Натхъо Джанхъот ашыц.

ЕМТЫЛЬ Нурбай.

Культурэр — тибаинигъ

Ригъажъэрэм ылъапсэ мэпытэ

Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо орэдьё-къэшъокло ансамблэу «Испльамыем» ихудожественнэ пащэу, Урысыем, Адыгейим, Къэрэшэ-Щэрджэсэм янароднэ артистэу, композиторэу Дмитрий Шостакович ыцэклэ аягъенфэгъе шүхъафтыныр къызфагъэшьошэй Нэхэе Аслъан непэ имэфэкл маф.

Хэгъэгу зэошхом икелэцыкло Нэхэе Аслъан 1943-рэ ильэсэм Джэджэхъаблэ

къышыхъугъ. Культурэмкэ къэралыгъо институтыр Краснодар къышуухыгъ. 1979-рэ ильэсэм къэралыгъо консерваториу Тбилиси дэтэм чэхъагъ. Дипломнэ юфшагъэу илэр Адыгейим имузыкальнэ искусстве пытэу хууцугъ.

Апэрэ оперэр

Дунаим щизэлъашъэрэ тхаклоу, Урысыем юфшэнэмкэ и Лыхъужъэу Мэшбэшэ Исхъакъ ироманэу «Бзынкъо заом» техъгъэу оперэр ыуусыгъ. Адыгейимкэ ар апэрэу щит. А. Нэхайр Адыгэ Республикаем иапэрэ профессиональнэ композитор. Урысыем и Правительствэ ипремие илауреат, республикэм и Къэралыгъо ансамблэу «Испльамыем» изэхэшаклоу, иапэрэ художественнэ пащ.

Лъэпкъ музыкальнэ искусствэр Европэм, дунаим нахышоу щязыгъешагъэхэм ашыщ композиторэу Нэхэе Аслъан.

Нэхэе Аслъан итворчествэ тыкъытегушыё зыхъукэ, гущылэу «апэрэ» зыфиорэр бэрэ дэлхийдэу къыхэкы. Игущылэре иофшагъэхэм зэрээхъигъэхэм ар ишыхъатэу тэлтытэ.

Адыгэ Республикаем икомпозиторхэм я Союз изэхэшэн къэшакло фэхъугъэр, иапэрэ тхъаматэр А. Нэхайр ары.

— Республикаем икомпозиторхэм я Союз нэбгырэ пчыагъэу хэтыр нахьыбэ зэрээхъщым тылытэ, — elo Нэхэе Аслъан. — Кыргъ Юрэ бэмышэу композиторхэм я Союз аштагъ. Музыкальнэ искусствэм пыщэгъэ ныбжыкэхэм юф адэтшэй.

«Испльамыем» ильэгапхээр

Ижъирэ адыгэ орэдхэр къодыжыпэнхэм нэмысигъагъэхэм, цыфхэм къалохэу бэрэ зэхэтхыщтыгъэхэп. Нэхэе Аслъанэр Хъот Зауррэ къэшакло фэхъухи, «Испльамыем» Адыгейим зыщызэхашэм, адыгэ орэдхъхэм икэрыкэй псэ къалыкъэжьыгъ.

Композиторэу Нэхэе Аслъан «Испльамыем» пае зэригъэфэгъе орэдхэр ансамблэм къылохэзэ, лъэхъаным диштэжыгъэх. «Щырыйтэм», «Гощэгъэгъым игыгыз», «Нэхаемэ я Хъасас», «Мэзгуаш», «Си Мэмэт», нэмыкль

Хъокло Сусанэ, Агъыржъэнэкъо Саныет, Къумыкъу Шамсудин, Шымырызэ Казбек, нэмыкхэм амакъэ дахэу щыжынчыгъ Тыркуем, Сирием, Иорданием, Израиль, фэшъхафхэм.

— Къашъохэр зэхахъэхэм ашытэльэгъух, ау тиадыгабэе маклэу ашызэхэтэхы, тыбээ ттыгъупшэжынным тынэсыннымкэ щынагъо щы, — къалыгъ Тыркуем щыпсэурэ адыгэхэм «Испльамыем» иорэдхэм ядэгүгъэхэм.

Адыгейим инароднэ артистхэу, пынгаохэу Лъэцэр Светланэрэ Мышъэ Андзауррэ орэдьохэм ягусэхэу концертэбэ къатыгъ.

— Адыгабзэм имэхьанэ нахышоу къыбугуриошт ыкыб хэгъэгу узыгъокло, — elo пынгаоу Мышъэ Андзаур. — Нысащэхэмий адыгабзэкэ тащыгүшүйэн фае. Нэхэе Аслъан лъэшэу тыфэрэз тильэпкъ орэдхъжхэр къызэриэтижъихэрэм фэш.

Орэдир бзэм ыпс. Нахышоекэ тхакли, еджакли тильэпкъэгъухэм амышэ зэхъум, орэдэу аусырэмкэ агу ихыкырэр къалоштыгъ.

— «Испльамыем» къыкъеупчэх, нахьыбэрэ иконцертхэм ядэухэ ашоингъу, — къеуатэ

Нэхэе Аслъан. — Лъэшэу дгъешагъэрэ типчыхъэзэхахъэхэм адыгэхэм ямызакъо, урысхэр, къэзэххэр, къэндэзлхэр, урымхэр, нэмыкхэри ягуалэу зэрялплихэрээр ары. Орэдым, музыкальнэ искусствэм лъэпкъхэр зэфащэх. Къашъомрэ орэдымрэ зэрээгъусэхэм иштуагъэкэ къытэдэу зышоингъо щыфхэм нахышоу тальээс.

А. Нэхайим пынгаохэм къырагъэонэу бээмшишэу музыкальнэ произведение ин ыуусыгъ. Рапсодиу «Хъагъэуджым изэфактор» дунаим щэу. Мэшбэшэ Исхъакъ игущылэхэм атхэгъе орэдхэр адыгабзэм фэгъэхыгъэхэр гум, лъэпкъ шэжъым яорэд хъугъэх.

Ным ехылгэгъе орэдэу Нэхэе Аслъан ыуусыгъэр Пшызэ и Къэралыгъо академическэ къэзэкъ хор къело. Художественнэ пащэу, Адыгейим иныбджэгъушлоу, Адыгэ Республикаем инароднэ артистэу Виктор Захарченкэм изэфхэхысъжъхэм къащыхигъэшыгъ «Испльамыем» Европэм шүкль щашэ зэрэхъугъэр, композиторэу Нэхэе Аслъан иштуагъэ зызериушшомбъурэр.

Опсэу, Аслъан! Уисэнэхъат гушуагъюу хэбгүүатэрээр республикэм шүкль къетэжъы. Уиунагъо удахъэу, бэгъашэ ухуунзу пфэтэзо.

ЕМТЫЛЫН Нурбий.

Зэхэзыщагъэр
ыкыи къыдэзы-
гъэкыэр:

Адыгэ Республикаем
лъэпкъ Иофхэмкэ,
Икыб къэралхэм ашы-
псэурэ тильэпкъэ-
гъухэм адыялээ зэпхы-
нигъэхэмкэ ыкыи
къэбар жуутгъэм
иамалхэмкэ и Комитет
Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-
шыиэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм
къайхыэр А4-кэ
заджэхэрэ тхъапхэу
зипчыагъэкэ 5-м
емыхъухэрэ ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтээ, шрифтыр
12-м нахь цыкунэ-
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэкигъэкложыхъ.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зышаушыхъатыгъэр:
Урысы Федерацем
хэутын Иофхэмкэ, тел-
радиокъэтн-
хэмкэ ыкыи зэль-
Исыккэ амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чыплэ гъэроры-
шап, зэраушыхъатыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкэмкы
пчыагъэр
4303
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 2369

Хэутынум узьы-
кайтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зышыкайтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шъхьаэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхьаэр
игуадзэр
**Мэшлээнко
С. А.**

Пшъэдэкыж
зыхъырэ секретарыр
**ЖакИмькъо
А. З.**